

УДК 321:316.772.4:342.727
DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.4.25>

В. В. Олійник

доктор наук з державного управління, доцент,
заступник директора
Навчально-наукового інституту неперервної освіти і туризму
Національного університету біоресурсів і природокористування України
<https://orcid.org/0009-0002-5271-7532>

ВНУТРІШНІ ТА ЗОВНІШНІ ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ КОРУПЦІЇ: ІНСТРУМЕНТИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ ЗА УЧАСТЮ ГРОМАДСЬКОСТІ

У статті комплексно досліджено внутрішні та зовнішні чинники, що спонукають до корупції та корупційних правопорушень. До зовнішніх чинників віднесено: недосконалість антикорупційного законодавства; корумпованість судової системи; багаторічні чітко відпрацьовані корупційні схеми; толерантність суспільства до проявів корупції тощо. До внутрішніх чинників, що породжують корупцію віднесені моральні вади людей.

Встановлено, що протидія корупції в Україні ускладнюється високою толерантністю населення до проявів корупції. Великий відсоток українців вважають корупцію виправданою, коли йдеться про вирішення їх особистих потреб. У більшості випадків люди, які стикалися з корупційними проявами не намагалися відстоювати власні права. Такі результати досліджень спонукають до впровадження механізмів з усунення умов і можливостей для корупції, зокрема, детально розглянуто внутрішні чинники, які спонукають людину до корупційних правопорушень.

На основі наукових праць Фоми Аквінського, Сократа, Платона, Арістотеля, Конфуція розглянуто людські чесноти та вади, які керують вчинками людей. Виокремлено норми моралі та розглянуто моделі поведінки людей, наділених моральними чеснотами, такими як справедливість і мужність, розсудливість і помірність.

Встановлено, що для дослідження моральних чеснот людей, які претендують на посади осіб, що виконують функції держави в центральних органах влади, правоохоронних, антикорупційних органах тощо впроваджено інструменти перевірки осіб. До таких інструментів віднесено співбесіду на доброчесність та психофізіологічне дослідження із застосуванням поліграфа.

Досліджено нормативно-правову базу, що регулює питання проведення співбесіди з доброчесності та окреслено питання, які можуть задавати кандидатам на посаду під час проведення співбесіди.

На основі дослідження зроблено висновок, що корупцію як соціальне зло можливо подолати об'єднавши зусилля органів публічної влади, громадськості, правоохоронних та антикорупційних органів, але головне, необхідно, щоб суспільство почало сприймати корупцію як зло, що з середини знищує державу і деструктивно впливає на життя кожного українця.

Ключові слова: корупція, громадськість, моральні якості, доброчесність, антикорупційні органи, людські чесноти та вади.

Постановка проблеми. Проблема запобігання та протидії корупції в нашому суспільстві є однією з найактуальніших для України. Адже корупція загрожує національній безпеці і державності, обмежує конституційні права та свободи людини і громадянина, уповільнює про-

ведення в державі соціально-економічних реформ, підриває довіру до влади, негативно впливає на міжнародний авторитет України, перешкоджає європейській та євроатлантичній інтеграції тощо. Результати багатьох соціологічних досліджень демонструють, що досягнутий за останні

роки прогрес в реалізації антикорупційної реформи не виправдовує очікування громадськості. У цьому аспекті доречно наголосити, що ефективна, скоординована антикорупційна діяльність на загальнодержавному рівні значно утруднюється, оскільки у її суб'єктів бракує можливостей в обміні досвідом та кращими практиками у сфері запобігання та протидії корупції, а також, якщо саме українське суспільство сприймає корупцію як норму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання запобігання та протидії корупції є одними з найбільш досліджуваних, проте, корупція, яка заснувала своїми корупційними зв'язками всі країни світу та органи влади і є тим явищем, яке динамічно змінюється і підлаштовується під будь-які заходи, спрямовані на її знищення, тому актуальність обраної теми дослідження не викликає сумнівів.

Серед науковців, які досліджували питання корупції, корупційних правопорушень, причин виникнення корупції варто виокремити тих, роботи яких були нами використані під час цього наукового дослідження. Це наукові праці Бондаренко О. С., Грищенко І. М., Ільєнок Т. В., Зубарева О. О. та ін.

Проте, незважаючи на ґрунтовний науковий доробок у напрямку пошуку дієвих механізмів протидії корупції, ця тема потребує постійного дослідження і напрацювання нових заходів з протидії корупції.

Мета статті – узагальнити наукові доробки та провести аналіз нормативно-правових актів з метою виявлення зовнішніх та внутрішніх чинників виникнення корупції та корупційних правопорушень й дослідження інструментів протидії корупції за участю громадськості.

Виклад основного матеріалу. Протидія корупції ускладнюється тим, що більшість громадян розглядають корупцію як механізм «прискорення» у вирішенні власних проблем і вважають корупційну складову цілком виправданою. Як правило, люди, які стикалися з корупцією, не намагаються відстоювати власні права в законний спосіб через впевненість, що такі спроби будуть марними.

Ефективна протидія корупції вимагає здійснення чітких профілактичних захо-

дів, усунення умов і можливостей корупції. Важливо, щоб ця робота проводилася з дотриманням законності, вимог Конституції України. Корупцію, як соціальне зло, можна подолати тільки об'єднавши зусилля державних структур, правоохоронних органів, трудових колективів та громадськості. Успіх у цій справі залежатиме від тісної співпраці й персонального внеску кожного.

Відтак, Законом України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII, а саме, ст. 21, визначено участь громадськості в заходах щодо запобігання корупції.

Громадські об'єднання, їх члени або уповноважені представники, а також окремі громадяни в діяльності щодо запобігання корупції мають право:

1) повідомляти про виявлені факти вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, реальний, потенційний конфлікт інтересів спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції, Національному агентству, керівництву чи іншим представникам органу, підприємства, установи чи організації, в яких були вчинені ці правопорушення або у працівників яких наявний конфлікт інтересів, а також громадськості;

2) запитувати та одержувати від державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування в порядку, передбаченому Законом України «Про доступ до публічної інформації», інформацію про діяльність щодо запобігання корупції;

3) проводити, замовляти проведення громадської антикорупційної експертизи нормативно-правових актів та проектів нормативно-правових актів, подавати за результатами експертизи пропозиції до відповідних органів, отримувати від відповідних органів інформацію про врахування поданих пропозицій;

4) брати участь у парламентських слуханнях та інших заходах із питань запобігання корупції;

5) вносити пропозиції суб'єктам права законодавчої ініціативи щодо вдосконалення законодавчого регулювання відносин, що виникають у сфері запобігання корупції;

6) проводити, замовляти проведення досліджень, у тому числі наукових, соціологічних тощо, з питань запобігання корупції;

7) проводити заходи щодо інформування населення з питань запобігання корупції;

8) здійснювати громадський контроль за виконанням законів у сфері запобігання корупції з використанням при цьому таких форм контролю, які не суперечать законодавству;

9) здійснювати інші не заборонені законом заходи щодо запобігання корупції [1, ст. 21].

Законодавчо визначено, що громадському об'єднанню, фізичній, юридичній особі не може бути відмовлено в наданні доступу до інформації стосовно компетенції суб'єктів, які здійснюють заходи щодо запобігання корупції, а також стосовно основних напрямів їх діяльності. Така інформація надається в порядку, встановленому законом.

Тобто, законодавчо встановлено, що громадяни, громадські об'єднання, їх члени або уповноважені представники на законних підставах можуть здійснювати заходи щодо запобігання корупції. А чому ж тоді в країні, дотепер, така висока толерантність до корупції? На нашу думку, відповідь криється у людях, у їх сприйнятті корупції як форми вдячності за надану чи обіцяну послугу. Тоді стає зрозумілим, якщо суспільство сприймає хабар як вдячність, якщо «відкат» вже включений у кошторис витрат як вдячність за виграний тендер, якщо кожен очільник територіальної громади є фігурантом кримінальних справ чи то з земельних питань, чи то з питань незаконної забудови, тоді постає необхідність пошуку глибинної причини, чому так відбувається?

Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» визначено, що корупція – це використання особою наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, або

на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей [1].

Тобто особа, маючи повноваження впливати на певні управлінські рішення користується цим впливом задля власної вигоди. Таким чином в основі поведінки, зокрема деяких публічних службовців, закладено внутрішні причини демонструвати саме таку поведінку, пов'язану з корупційними проявами.

Для розуміння причини такої поведінки доречно виокремити зовнішні та внутрішні чинники.

До зовнішніх причин протиправних дій деяких публічних службовців, які викриті за зловживання службовим становищем та корупційних правопорушеннях віднесені:

- недосконалість антикорупційного законодавства;
- корумпованість судової системи;
- багаторічні чітко відпрацьовані корупційні схеми;
- дотримання правила «хочеш бути на посаді – ділися з керівником»;
- толерантність суспільства щодо проявів корупції тощо.

До внутрішніх причин протиправних дій деяких публічних службовців, які викриті за правопорушення, пов'язаних з корупцією віднесені:

- моральні вади.

Досліджуючи корупцію та її прояви науковці зазвичай звертають увагу на зовнішні причини, серед яких найбільш дослідженою є нормативно-правова база, проте, світовий досвід країн, які успішно протидіють корупції свідчить, що потрібно більше уваги приділяти відбору осіб, діяльність яких пов'язана з виконанням функцій держави. Доведено, що всі люди мають як чесноти так і вади. На посади публічної служби потрібно обирати людей, які мають більше чеснот і демонструють поведінку, яка відповідає вимогам до особи, яка виконує функції держави.

Людські чесноти – це міцні позиції, сталі схильності, постійне вдосконалення розуму й волі, які керують вчинками, впорядковують пристрасті й спрямовують поведінку людини згідно з розумом

і вірою. З давніх-давен філософи зводили чесноти до природної моральної норми, яка встановлюється за допомогою розуму і совісті.

Наприклад, Сократ до чеснот зараховував моральне знання, Платон – мудрість, мужність, розумність, Арістотель додав до цього списку лагідність, щедрість, честолюбство, правдивість, люб'язність. Як зазначав Фома Аквінський, моральне життя людини неможливе без досягнення чеснот таких, як віра, надія і любов, за якими потім йдуть 4 основних – розсудливість, справедливість, мужність та помірність.

Аквінський розглядав чесноту як діяльнісну навичку, а будь-яка діяльність виникає з душі. Тобто, він стверджував, що не чеснота є суб'єктом душевної здатності, а навпаки, душевна здатність є суб'єктом чесноти. Іншими словами, якщо у людині в душі закладено позитивні дії, то вона буде демонструвати чесноти, якщо душа бажає зла, то в такої людини чесноти відсутні.

Розглянемо речі протилежні чеснотам, такі як гріх, злий намір та порок. Фома Аквінський доводив, що вади людини є «невпорядкованим впливом», причиною якого є воля. Головними вадами називаються ті вади, з цілями яких пов'язані деякі основні причини приведення в рух бажання, і основні вади різняться саме з погляду цих основних причин. Гріх, злий намір та порок – це прояви ества людини, у якої нерозвинуті чесноти. Фома Аквінський основними гріхами вважав гордість та жадібність, оскільки саме з них виходять всі інші гріхи. Проте, гордість та жадібність породжують:

- егоїзм та корупцію (завжди є люди, які ставлять власне збагачення та власний добробут вище суспільних інтересів);
- ворожнеча та расизм (під час глобальних викликів та загроз люди зазвичай перебувають у тривалій депресії і не завжди критично оцінюють ситуацію. Доволі часто виникають ворожнечі, конфлікти, різні розбіжності);
- насильство та злочинність (під час глобальних викликів та загроз зростає кількість причин, коли люди показують свої вади через дію, тобто можуть прояв-

ляти насильство та порушувати закони) [2, с. 42].

Доведено, що людина за самою своєю природою наділена здатністю розрізняти добро і зло. Саме внутрішнє бажання людини обирати свою поведінку, яка ґрунтуватиметься на чеснотах чи на вадах є важливим під час призначення людини на посаду, що передбачає виконання функцій держави.

- Основними нормами моралі вважають:
- розсудливість;
 - утримання;
 - справедливість;
 - стійкість;
 - працьовитість;
 - вміння вчасно зупинитися (смирнення);
 - чемність;
 - посидючість.

Моральні чесноти Фома Аквінський поділяв на ті, що виражають стосунки між людьми, насамперед справедливість і чесноти, які характеризують ставлення людини до себе, своїх пристрастей. До головних моральних чеснот зараховував розсудливість, справедливість, помірність, мужність.

На рисунку зображено основні моделі поведінки людини, які демонструють парну залежність чеснот людини, тобто, якщо людина є справедливою, то вона буде відстоювати цю справедливість будь-де й демонструвати мужність у відстоюванні справедливості. Наприклад, Земельний кодекс України надає право кожному громадянину України мати 6 земельних ділянок різного цільового призначення, а учасники бойових дій та особи, прирівняні до них, мають право на першочергове відведення земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва, садівництва та городництва [3]. Проте, як відомо, в Україні вже давно відсутні вільні земельні ділянки і скористатися конституційно закріпленим правом практично неможливо. Знову ж таки, загальновідомо, що земля була основним об'єктом корупції і деякі земельні наділи були виділені з порушенням законодавства. І зараз ми є свідками процесів повернення землі в комунальну чи державну власність тому, що учасники бойових дій та особи, при-

рівняні до них добиваються справедливості шляхом мужності відстоювання своїх прав.

Це ж правило парності чеснот спрацьовує і по відношенню до помірності та розсудливості. Якщо людина демонструє помірність у всьому: у способі життя та одязі; у манері поведінки та висловлюваннях, то ми розуміємо, що людина є розсудливою і поміркованою. Це ж правило стосується й інших чеснот.

Дуже важливо розуміти цей взаємозв'язок, коли ми обираємо кандидатів на призначення на посади державної служби, органів місцевого самоврядування, в антикорупційні, правоохоронні, судові та інші органи. Адже людина має притаманний виключно їй набір чеснот та вад, який і формує поведінку людини і відношення її до виконання посадових обов'язків [4, с. 161].

Крім цього, для того, щоб знижувати рівень толерантності до корупції потрібно виховувати громадську культуру, яка ґрунтується на моральності.

Для моральності дії важливі два моменти. Якщо обрана погана мета, дія вже не може бути моральною. Але якщо мета обрана добра, то необхідно ще вибрати засоби, які б не виявилися негідними цієї мети. Розум, що пропонує волі вибирати – це практичний розум. Сам

процес оцінки конкретних цілей і засобів Аквінський називає совістю.

Відомий китайський філософ Конфуцій стверджував, що різні люди у своїй поведінці та спілкуванні дотримуються різних моральних норм і правил. На його думку, розумна людина: «коли дивиться, то думає, чи добре вона роздивилася, а слухає – думає, чи вірно вона почула; думає, чи ласкавий у неї вираз обличчя, чи шанобливі її манери, чи щире мовлення, чи пристойне ставлення до справи; при сумнівах думає про те, щоб порадитися; коли ж у гніві, то думає про наслідки; і перед тим як щось придбати, думає про справедливість». Нерозумна людина робить три помилки: говорить, коли не час говорити (це нерозважливість), не говорить, коли настає час говорити (це потайливість), і говорить, не помічаючи міміки (це сліпотата).

Тож розуміючи важливість наявності моральних чеснот у людей, які виконують функції держави, важливо застосовувати інструменти, за допомогою яких можливо здійснювати відбір осіб з моральними чеснотами.

В Україні вже реалізують інструменти відбору осіб за моральними якостями. Наприклад, Порядок проведення відкритого конкурсу для призначення на посади у Національному антикорупцій-

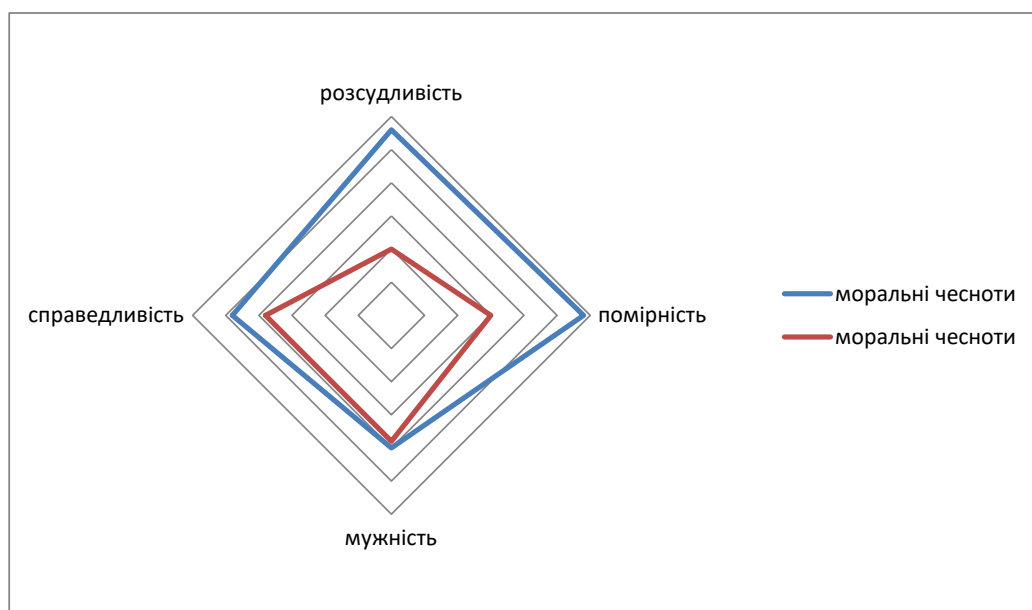

Рис. 1. Моделі поведінки людей, наділених моральними чеснотами

ному бюро України [5] передбачає, що на службу в НАБУ приймаються на конкурсній, добровільній, контрактній основі громадяни України, які спроможні за своїми особистими, діловими та моральними якостями, віком, освітнім і професійним рівнем та станом здоров'я ефективно виконувати відповідні службові обов'язки.

Крім цього, співбесіда на доброчесність, яку проходять кандидати на посади в НАБУ передбачає спілкування конкурсанта з членами комісії щодо:

- відповідності доходів кандидата його витратам та майну;
- способу життя претендента на вакантну посаду;
- рівня професійної етики;
- політичної нейтральності;
- можливого конфлікту інтересів;
- можливих зв'язків з росією тощо [5].

Члени комісії та громадськість можуть задавати їй інші запитання та в подальшому оцінювати доброчесність кандидата на посаду.

Більше того, в Україні в цілій низці органів державної влади та в антикорупційних органах законодавчо затверджений інструмент перевірки кандидатів на посади та атестації осіб через поліграф, який і визначає моральність поведінки особи. Порядок проведення психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа затверджується Кабінетом Міністрів України [6].

Так ст. 26 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» врегульовує питання проведення психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа. «До вступу на службу до Державного бюро розслідувань, а також не рідше одного разу на рік під час проходження служби в Державному бюро розслідувань працівники Державного бюро розслідувань проходять психофізіологічне дослідження із застосуванням поліграфа» [7, ст. 26].

Таке дослідження полягає у нешкідливому для життя і здоров'я людини опитуванні з використанням комп'ютерного технічного засобу, призначеного для реєстрації психофізіологічних реакцій, під час якого здійснюється аналіз динаміки зазначених реакцій опитуваної особи у відповідь на психологічні стимули, задані

у вигляді варіантів відповідей, предметів, схем, фото тощо, що дозволяє виявити симуляцію і представити зареєстровані результати в аналоговій та/або цифровій формі.

Метою проведення дослідження є виявлення можливих правопорушень, вчинених у минулому особою, яка претендує на зайняття посади в Державному бюро розслідувань або проходить у ньому службу. Результати психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа не є підставою для прийняття рішення про відмову особі у зайнятті посади, а використовуються під час проведення співбесіди з нею виключно як інформація ймовірного характеру, яка сприяє формуванню оцінки працівника [7].

Відмова кандидата на зайняття посади в Державному бюро розслідувань від участі в психофізіологічному дослідженні із застосуванням поліграфа є підставою для відмови в розгляді його кандидатури [7].

Проходження поліграфа також законодавчо унормовано для деяких центральних органів виконавчої влади. Так, наказом Міністерства оборони України від 14.04.2015 р. №164 «Про затвердження Інструкції з організації та проведення психофізіологічного дослідження персоналу із застосуванням поліграфа у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України» [8] визначені суб'єкти дослідження, до яких віднесено осіб старше 18 років, які є військовослужбовцями, працівниками Збройних Сил, державними службовцями або кандидатами на посаду в цих структурах. Частиною 2 ст. 50 Закону України «Про Національну поліцію» передбачено, що громадяни України, які виявили бажання вступити на службу в поліцію, за їхньою згодою проходять тестування на поліграфі. А Інструкція про порядок використання поліграфів у Національній поліції України унормовує процедуру проходження психофізіологічного дослідження [9].

У діяльності Національної поліції України опитування проводиться за зверненням ініціатора у випадках:

- добору кандидатів на службу в поліцію;
- проведення атестування поліцейських;
- проведення конкурсу для призначення на вакантну посаду поліцейського;

перевірки з власної ініціативи особи, яка виявила бажання бути опитуваною з використанням поліграфа, зокрема під час проведення службових розслідувань; здійснення оперативно-розшукової діяльності [9].

Отже, з проведеного огляду нормативно-правової бази та наукових й аналітичних доробок можемо стверджувати, що в Україні поступово впроваджуються комплексні міри протидії корупції. Це проявляється як в постійному оновленні нормативних документів, що регулюють питання протидії корупції, так і в системній роботі з громадськістю, яка залучається, зокрема, до співбесід з доброчесності при обранні кандидатів на посади в різні органи влади та антикорупційні органи.

Висновки і пропозиції. У статті узагальнено наукові доробки та проведено аналіз нормативно-правових актів з метою виявлення зовнішніх та внутрішніх чинників виникнення корупції та корупційних правопорушень й досліджено інструменти протидії корупції за участю громадськості.

Одним із результатів проведеного дослідження є твердження, що жодні антикорупційні заходи без участі громадськості не будуть мати успіхів. Допоки суспільство буде толерантно відноситися до проявів корупції, корупцію неможливо буде викоринити. Тому, необхідно пояснювати важливість та займатися розвитком моральних якостей молодого покоління та застосовувати інструменти психофізіологічного дослідження осіб, які претендують на зайняття посад, пов'язаних з виконанням функцій держави. Головною метою морального виховання має стати цілеспрямований свідомий процес формування гармонійної особистості українців, що включає чесність, правдивість, почуття відповідальності, власної гідності, виховання патріотизму тощо. На цій основі будуть формуватися особистісні риси людини, які включають у себе національну самосвідомість, моральну, правову, екологічну культуру і саме це стане запорукою свідомого неприйняття корупції як явища в Україні.

Список використаної літератури:

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення 22.11.2024)
2. Андросова А.О., Грищенко І. М. Основні чесноти людини та їх роль для державного управління в умовах війни та пов'язаної відбудови. The VI International Scientific and Practical conference "Scientific practice : Modern and classical research methods" (July 19, 2024). Boston, USA. UKRLOGOS Group. 2024. 272 p. Pp. 41–46. DOI 10.36074/logos-19.07.2024. URL: <https://archive.logos-science.com/index.php/conference-proceedings/issue/view/25>
3. Грищенко І.М. Удосконалення механізмів публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей. *Державне управління: удосконалення та розвиток*, № 11, 2024. <https://www.nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/5036/5080> DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.11.5>
4. Кіндрук І.В., Грищенко І.М. Роль та прояви індивідуальних чеснот і вад людини під час виконання посадових обов'язків публічними службовцями (згідно положень теологічної теорії). *The XIV International Scientific and Practical Conference "The latest opportunities for learning, broadcasting and social development"*, April 08–10, 2024, Graz, Austria. 365 p. Pp. 161–164. URL : <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2024/04/THE-LATEST-OPPORTUNITIES-FOR-LEARNING-BROADCASTING-AND-SOCIAL-DEVELOPMENT.pdf>
5. Порядок проведення відкритого конкурсу для призначення на посади у Національному антикорупційному бюро України: наказ Національного антикорупційного бюро України № 162 від 25.09.2024. URL: <https://nabu.gov.ua/robo-ta-v-nabu/pravila-priiomu/poryadok-provedennya-vidkrytogo-konkursu/> (дата звернення 22.11.2024)
6. Про затвердження Порядку проведення психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа у Державному бюро розслідувань: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.05.2017 № 449. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/449-2017-%D0%BF#Text> (дата звернення 22.11.2024)
7. Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12.11.2015 р. № 794-VIII.

- URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text> (дата звернення 22.11.2024)
8. Про затвердження Інструкції з організації та проведення психофізіологічного дослідження персоналу із застосуванням поліграфа у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України : наказ Міністерства оборони України від 14.04.2015 р. № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0477-15/print> (дата звернення 22.11.2024)
9. Про затвердження Інструкції про порядок використання поліграфів у Національній поліції України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 13.11.2017 р. № 920. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1472-17/print> (дата звернення 22.11.2024)
10. Бондаренко О. С. Роль і напрями діяльності громадськості в реалізації антикорупційних реформ. *Право і безпека*. 2023. № 4 (91). С. 82–94. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2023.4.07>.
-

Oliinyk V. Internal and external causes of corruption: tools for combating corruption with the participation of the public

The article comprehensively examines the internal and external factors that lead to corruption and corruption offenses. External factors include: imperfection of anti-corruption legislation; corruption of the judicial system; multi-year well-developed corruption schemes; society's tolerance for manifestations of corruption, etc. Internal factors that cause corruption include moral defects of people.

It has been established that combating corruption in Ukraine is complicated by the high tolerance of the population to manifestations of corruption. A large percentage of Ukrainians consider corruption to be justified when it comes to solving their personal needs. In most cases, people who encountered corruption did not try to defend their rights. Such research results encourage the implementation of mechanisms to eliminate the conditions and opportunities for corruption, in particular, the internal factors that encourage people to commit corruption offenses are considered in detail.

Based on the scientific works of Toma Aquinas, Socrat, Platon, Aristotle, and Confucius, the human virtues and vices that govern people's actions are considered. The norms of morality are singled out and the models of behavior of people endowed with moral virtues, such as justice and courage, prudence and moderation, are considered.

It has been established that in order to investigate the moral virtues of people applying for the positions of persons performing the functions of the state in the central authorities, law enforcement, anti-corruption bodies, etc., personal verification tools have been implemented. Such tools include an integrity interview and a psychophysiological examination with the use of a polygraph.

The legal framework governing the conduct of an integrity interview has been studied and the questions that can be asked to job candidates during the interview have been outlined.

On the basis of the research, it was concluded that corruption as a social evil can be overcome by combining the efforts of public authorities, the public, law enforcement and anti-corruption bodies, but most importantly, it is necessary for society to begin to perceive corruption as an evil that destroys the state from the inside and has a destructive effect on the life of every Ukrainian.

Key words: *corruption, public, moral qualities, integrity, anti-corruption bodies, human virtues and vices.*